

Fiatalok Konferenciája 2016

AZ EMBER

KULTÚRTÖRTÉNETI ÉS POÉTIKAI
MEGKÖZELÍTÉSBEN

[Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem]
[2016. szeptember 30. – október 1.]

Előadások összefoglalói

Balog Edit Otilia

A Debreceni Egyetem Irodalomtudományok Doktori Iskola abszolutóriumot szerzett hallgatója, valamint gimnáziumi tanár vagyok. Kutatási területem a magyar felvilágosodás irodalma, különös tekintettel a női alkotók szereplehetőségeire és szövegeik kulturális beágyazottságára. Készülő disszertációmban többek között Molnár Borbála (1760–1825) és Újfalvy Krisztina (1761–1818) közös kötetével (*Barátsági vetélkedés...*, Kolozsvár, 1804), Fábrián Julianna (1766–1810) és Gvadányi József (1725–1801) munkájával (*Verses levelezés...*, Pozsony, 1798), valamint Vályi Klára alakjával foglalkozom. Érdekel, hogyan függ(ött) össze a kanonizáció folyamata azzal, hogy a szerző az elitirodalom vagy a közköltészet képviselője. Emellett kortárs magyar irodalmi szövegekről is publikálok.

A két nagyságos elme (ön)reprezentációja

Barcsay Ábrahám (1742–1806) és Orczy Lőrinc (1718–1789) szövegei a korai magyar felvilágosodás ikonikus kiadványában, a *Bessenyei György Társaságában* (1777) ugyanúgy olvashatóak, mint a közös, *Két nagyságos elmének költeményes szüleményei* (1789) című kötetükben, melyet Révai Miklós adott ki. Mindkét szerző tagja volt a testőrök csoportjának, akik Bessenyei György (1747–1811) iránymutató vezetésével határozták a meg magyar nyelven megvalósuló irodalmi tevékenység kezdeti fázisát.

Tervezett előadásom középpontjába Barcsay Ábrahám és Orczy Lőrinc alakját állítom: az foglalkoztat, hogyan viszonyulnak a laicizálódás folyamatához, mely értékek állnak (közös) érdeklődésük középpontjában. Figyelemmel kísérem, hogy gondolataik megjelenítése közben és mellett miképpen reprezentálják önmagukat mint embert, mint katonatisztet és mint poétát az említett művekben. Továbbá érdekel, hogy a szoros szellemi és baráti kapcsolat miképp válik szöveggé; vizsgálom, milyen nyelvi mechanizmusokat, írásbeli kommunikációs formulákat hoznak létre saját maguk és egymás láttatására verseikben, episztoláikban. Végezetül azt szeretném láttatni, hogy a két nagyságos elme alakja milyen hatással van a korbéli irodalmi közegre.

Bán Izabella

A PPKE BTK Irodalomtudományi Doktori Iskolájában a 18. századi kegyességi irodalmat kutatom. Szűkebb témám a 18. századi katolikus vallási társulatok nyomtatványai, azon belül is imádságos könyvek, kegyességi művek. Tanulmányaim során részt vettem továbbá Pázmány Péter válogatott műveinek népszerű kiadásában, valamint a MTA-PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport munkájában, az 1800 előtti magyarországi imádságok adatbázisába való forrásszövegek feltöltésében.

Az imádság, mint Isten és ember közötti kommunikáció a 18. századi Szentháromság Társulatok nyomtatványainak tükrében

Az imádság „a szó szoros értelmében beszélgetés Istennel; tágabb értelemben a minden időben és helyzetben megélhető személyes kapcsolat Istennel, az élet Urával és fenntartójával.”¹ A 18. századi katolikus társulatok ezt a kapcsolatot igyekeztek elmélyíteni azzal, hogy a vallási és imaélet egy-egy területét emelték ki a meghatározott egyéni és közösségi feladatok által. A Szentháromság Társulat – ahogy a neve is mutatja – a három isteni személy teológiai megértését és kiemelt tiszteletét tűzte ki célul. Előadásomban a tagok által használt áhítati könyvek imaanyagát ismertetem tematikai és műfaji szempontból.

Olyan kérdésekre keresem a választ, hogy milyen viszonyban vannak ezek a szövegek az ismert és általánosan használt imádságokkal? Milyen előírások voltak a tagok imaéletére vonatkozóan? A kötelezettségek mellett milyen többletet jelentett a közösséghez tartozás – testi-lelki szempontból egyaránt? A nyomtatványokban az imádságok mellett más típusú szövegek is megjelennek, melyekből a kongregáció társadalmi kapcsolataiba nyerhetünk bepillantást – röviden ezeket is ismertetem az előadás során.

¹ *Magyar Katolikus Lexikon*, főszerk. Dr. DIÓS István, szerk. Dr. VICZIÁN János, Bp., Szent István Társulat, 2000, 248.

Bodnár-Király Tibor

vagyok, az ELTE BTK Történettudományok Doktori Iskolájának hallgatója. Fő kutatási területem a 18. század államtudományi diskurzusai, valamint a késő felvilágosodás eszme-, és tudománytörténete.

Ember és természet viszonya Aranka György (természet)filozófiai értekezéseiben

Az előadás tárgya Aranka György (1737–1817) századforduló környékén keletkezett bölcseleti tárgyú értekezései. Aranka 1793–1806 között az *Erdélyi Nyelvművelő Társaság* vezetőjeként majd titoknokként (főtitkárként) változatos tudományos tevékenységet fejtett ki, az 1796–1806 időszak során pedig több kéziratos filozófiai tárgyú értekezést hagyott hátra, amelyek megnyugtató eszmetörténeti értelmezésével – az újabb szövegkiadások ellenére (Tüskés–Lengyel 2010) – a kutatás a mai napig adós maradt (Egyed 2004).

A prezentáció ezek közül az eredetileg kéziratban maradt *Az Ember esmérete*, illetve az 1805-ben harmadmagával kinyomtatott szintén rövid *Ember, Világ, Isten. A' Természet Philosophiájának némely Eleji* című értekezések elemzése révén arra a kérdésre keresi a választ, hogy miként volt jelen Aranka szövegeiben a 18. század második felétől Magyarországon is fokozatosan teret nyerő új természetfilozófiai irodalom? Mik voltak ennek az antropológiai jellegzetességei, illetve miként hatott ez az ember társadalmi szerepének megítélésére? Az előadás feltételezi (szemben a szakirodalom egy részének megállapításaival), hogy Aranka esetében kevésbé egy sztoikus filozófiai értékválasztás, mintsem a schellingi természetfilozófia általa kínált episztemológiai pozíció lehetett meghatározó (Gurka 2006). A természetfilozófia ugyanis ebben az időben az ember(iség) kialakulását, az ember alaptulajdonságait, valamint ezek működését a természet rendjének megismerhetőségének szekularizált magyarázatában oldotta fel. Ezzel pedig újrapozícionálta az ember, természet, társadalom koordináta-rendszerében mozgó kora újkori antropológiai és „természet tudományos” gondolkodást.

Fekete Norbert

A Miskolci Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolájának voltam hallgatója, jelenleg doktorjelöltje vagyok. Kutatási témám a szerzői névhasználat és a kritika intézményesülésének kapcsolata a 18. század utolsó és a 19. század első évtizedeinek magyar irodalmában.

A szerzői név és az irodalom státuszának problémája

Előadásomban a *Két nagyságos elmének költeményes szüleményei* című verseskötet mögött álló szerzői megfontolásokat kívánom vizsgálni. A kötet kiadója Révai Miklós láthatóan megőrizte a szerzők, vagyis Orczy Lőrinc és Barcsay Ábrahám névtelenségét.

A kötet által vállalt szerzőségi problémát egyrészt szerzői oldalról, másrészt a kiadó oldaláról tartom vizsgálhatónak. A szerző felőli vizsgálat rávilágít a szóban forgó írók szerzői stratégiáira, valamint az irodalom státuszának problémáira a 18. század utolsó évtizedeiben. A kötet ugyanis a premodern szerzőség egyik reprezentatív megjelenési formájának tekinthető, ahol a társadalmi ranggal rendelkező auktor nevének nyomtatásban való közlését valóságos stigmaként élte meg. A jelenség értelmezéséhez megfontolásra javaslom az angol szakirodalom *stigma of print* elméletét, mely szerint az Erzsébet-korabeli udvari költők hasonlóan társadalmi pozícióik féltése miatt hagyták inkább névtelenségben műveiket.

A kiadó oldaláról történő értelmezéshez pedig Uwe Wirth elméletét tartom megfontolandónak, mely a szerzőség kérdését mint a kiadó kérdését taglalja. Joggal tehető fel a kérdés, hogy a kiadó hogyan járult hozzá a mű publikálásához, és milyen erőfeszítéseket tett annak érdekében, hogy a nagyságos elmék valós neve is feltűnjön a kiadványon?

Görög Dániel

Görög Dániel vagyok, jelenleg az ELTE-BTK Irodalomtudományi Doktori Iskolájában koptatom a padot. Készülő disszertációmban és általában a magyar udvari kultúra kérdéseit boncolgatom. Ez azért jó, mert irodalom címén akár melyik, középkort kutató diszciplínában kipróbálhatom magam.

A „másik” szerepe 1500 előtti magyar krónikákban

Elméleti szinten széles körben elfogadott álláspont, hogy a történelemtudomány ugyanolyan fikciós szövegekkel dolgozik, mint az irodalomtudomány. Az irodalomtudomány viszont nem használja ki az ebből származó lehetőségeket, és a történelmi szövegeket jellemzően ma is csak pozitivista szempontok alapján kutatja.

Az áttekinthető összterjedelmű, néha egyenesen szűkszavú középkori magyar krónikás irodalom is sok kerekre zárt történetet tartalmaznak, melyekben didaktikus vagy narrációs szempontok fontosabbnak tűnnek a hitelességnél. Jelen előadás az 1500 előtt keletkezett magyar történelmi témájú, de nem csak a magyar megbízásból készült krónikákban vizsgálná „a másik” szerepében levő karakterek narratológiai megalkotottságát. Eddigi tapasztalataim szerint a két tipikus másik-karakter az idegen, és a nő, akiket gyakran egy jellemhiba, vagy démoni szenvedély mozgat, így alkalmasak a történet negatív katalizátorának szerepére is.

A célkitűzések között szerepel annak felmérése, hogy milyen attribútumok írják le és teszik felismerhetővé a másik pozíciójába helyezett karaktereket, milyen más szerepekkel kerülnek kapcsolatba, milyen attitűdöket próbál mindez közvetíteni a befogadó számára.

Kaposi Krisztina

Az ELTE BTK-án végeztem Irodalom- és kultúratudomány mesterszakon. Fő érdeklődési területem a középkori és kora újkori irodalom- és eszmetörténet. Elsősorban drámai irodalommal és eszkatológiai irányultságú szövegekkel, illetve azok műfaji sokszínűségével foglalkozom; érdekelnek továbbá az irodalmi szövegek antik mitológiai vonatkozásai és intertextuális kapcsolathálójuk is.

Jelenleg a PPKE Irodalomtudományi Doktori Iskolájának hallgatója vagyok, *Textológia és Régi irodalom* programon. Disszertációm témája a Névtelen szerző *Comico-Tragoediája* és történeti-irodalmi kontextusa: a dráma eszmetörténeti háttere, forrásai, szöveghagyománya és kritikai kiadása.

Anima és Conscientia

A Lelkiismeret felléptetése az európai drámaszínpadon

A Lelkiismeretnek mint allegorikus megtestesülésnek a felléptetése nem új motívum az európai drámaszínpadon, hiszen a Conscientia elvont morálfilozófiai fogalmának a szerepeltetése a középkori moralitások hagyományában gyökeredzik. A motívum fejlesztése, mindenekelőtt önálló szólammá való alakítása azonban már a 16–17. században megfigyelhető kifinomult irodalmi-retorikai folyamatoknak az eredménye.

Előadásomban azt vizsgálom, hogy a Lelkiismeret a korai dramatikus exemplumoktól kezdődően a 16–17. századi régi magyarországi drámai emlékeken át egy 1725-ben színre vitt csíksomlyói utolsó ítélet-játékgig hogyan vált önálló és immáron populáris viselkedési-önértelmezési mintává. A jelenség bemutatására a nyugat-európai irodalomból is hozok példákat: német és latin nyelvű dramatikus alkotásokat. A szövegeket áttekintve jól látható, hogy a Lélek szerepe kezdetben csupán csak pár sorra kiterjedő megszólalást jelentett, a későbbi századok során azonban már olyan allegorizált megtestesülésként lépett fel, amelyhez kitüntetett dramaturgiai funkció, s ennek megfelelő önálló retorikai szólam is társult. A drámaszerzők számára ekképp a Conscientia az általuk megkonstruált irodalmi-moralizáló játéktér központi figurájává vált: voltaképpen egy fiktív dialógus jött így létre az egyén és annak projekciója, a lélek/lelkiismeret között, amelynek drámabeli megjelenítései az értelmezői közösségeket célzó határozott retorikai technikaként értelmezhetőek, egyfajta morális (szöveg)tükörként.

Kovács Péter

vagyok, a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának negyedéves, magyar-történelem szakos hallgatója.

A Kerényi Károly Szakkollégium tagja vagyok, készülő TDK-dolgozatomban a Szent Imre-legenda bevezetőinek filológiai, illetve a bevezetőkben található szimbólumok történeti vizsgálatával foglalkozom.

Cedrus ex Lybano

A Szent Imre-legenda egy hasonlatának nyomában

Előadásomban a 12. század első felében keletkezett Szent Imre-legendával foglalkozom, részletesebben a legenda szövegéhez írott bevezető eltérő variánsaival. Bartoniek Emma 1938-ban szövegkritikai kiadásban közli, hogy a legenda három különböző bevezetővel maradt fent: a változatok a 69. számú reuni kódexben (R), a bécsi 3662. és a müncheni 18624 számú kéziratban (VM), illetve a lengyel *Lvov-Lembergi kódex*ben találhatóak. Bartoniek a szövegahagyományozódás alapján a 12. század végére datálja a reuni kézirat prológusát, és azt tartja lehetséges eredeti bevezetőnek. 1962-ben Tóth Sarolta strukturalista kolón- és rímelemzése arra a következtetésre jut, hogy a VM típusú bevezető áll közelebb a legenda főszövegéhez.

Állításom, hogy Imre herceg oly kevésbé rendelkezett a korszak irodalmi hagyományának fontos erényeivel, hogy a szerzők édesapjához, Istvánhoz kötődő szimbolikát alkalmaznak az ifjú „feldíszítésére”. Bollók János kutatásai óta tudjuk, hogy a legendában megjelenő, önmegtartóztatást gyakorló, mélyen hívő herceg képe mellett a krónikairódalomban egy másik Imre-kép is él: a trónörökös herceg méltó és rátermett, erényekkel gazdagon díszített alakja. A szintézis megteremtésének egyik lehetősége a komoly kultúrtörténeti hagyománnyal rendelkező cédrusfa képének vizsgálata, amely a VM típusú prológus kezdősorában megjelenik. Az erényekkel felruházott cédrus képe hivatott arra, hogy a legendában mindössze a *continentia* erényét gyakorló ifjú ábrázolását színesítse, ábrázolt alakját közelítse a krónikai hagyományban megjelenő karaktere felé.

Kusler Ágnes

Az ELTE-BTK Művészettörténet-tudományi doktori program doktorjelöltje. Kutatási területe a kora újkori művészet, szorosabban véve az emblematika. Doktori disszertációjában a magyarországi képzőművészeti alkalmazott emblematika elemző korpuszát készíti el (17–18. század). Jelenleg a PPKE-BTK Művészettörténeti Intézetének óraadó oktatója. Kutatásai eredményeit rendszeresen prezentálja nemzetközi konferenciákon (SES, RSA, SCS).

Az „Arcimboldo-effektus” megkésett manifesztációi a magyarországi barokk művészetben

A Habsburg birodalom manierista festészetének legenigmatikusabb alakja Giuseppe Arcimboldo volt, aki II. Miksa és II. Rudolf udvarában alkotta meg „kompozit-portréit”. Arcimboldo „capriccióiban” – az eruditus szórakoztatás mellett – a mindenütt jelen lévő és teljhatalmú Habsburg uralkodók makrokozmosz és mikrokozmosz feletti uralmára is reflektált az *Évszakok* és *Elemek* sorozatában, amelyek a prágai *Wunderkammer* bejáratát díszítették. A politikai allegória Arcimboldo követőinek generációja számára már kevésbé volt központi kérdés: a festő *inventiója* a 17. századi művészetben autonóm műfajjá válva Európa-szerte elterjedtté vált, mint a technológiai és természettudományos fejlődés következtében létrejövő „új ember” manifesztációja.

Előadásomban az „Arcimboldo-effektus” megkésett, 18. századi magyarországi példáit elemzem. Az esettanulmányok: Esterházy Pál fraknói *Wunderkammere*, amelynek bejáratát – mintegy politikai állásfoglalásként – a prágai Arcimboldo-képek mintáját követő 1700 körüli másolatok díszítették; a noszvaji De la Motte kastély Johann Lukas Kracker műhelye által az 1780-as évek elején festett főlépcsőházának építészeti tagozatokból összetevődő figurái, amelyet a túlzott antikizálást Arcimboldo modorában nevetségessé tevő Petitot metszet-sorozata alapján készítettek; valamint Stephan Dorffmeister 1789-re datált másolata egy Arcimboldo-követő 17. századi, az Aprószentekből összeálló Heródes-portréjáról. Mindhárom esetben alapvető kérdés, hogy az akkorra már „divatjamúlt” műfaj milyen céllal vált ismételten a megrendelők számára aktuálissá, illetve milyen előképeken, tradíciók alapján alapult annak felélesztése? Példáim három olyan kontextus felvázolását is lehetővé teszik, amelyekben az adott „kompozit-portrét” eltérő értelmezést igényelnek.

Mezei Emese

vagyok, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Történelemtudományi Doktori Iskolájának doktorandája. Kutatási területe a késő középkori magyarországi művészet, különös tekintettel a keresztény és profán ikonográfiai témákra, a tárgyi kultúra forrásként való használatára.

Disszertációmban a polgári műveltség és a vallásosság kérdése foglalkoztat, a használati tárgyakon megjelenő, világi helyszínekről ismert toposzok jelentésrétegei, irodalmi és mentalitástörténeti összefüggései.

A nő és a bolond

Egy toposz megjelenései a középkori Magyarországon

A bolond gyakori figurája a középkori művészetnek, műfajra való tekintet nélkül. Jelentése és annak összetettsége, illetve árnyalása, a különböző bolondságok szétválasztása a korabeli irodalomban is megjelenik. A metszeteken (különös tekintettel a 15–17. századi német, németalföldi ikonográfiára) is azt találjuk, hogy a bolondság lehet többek között a női nem túlzott tiszteletének, a szellemi sötétségnek, a bűnöknek, vagy a halálnak is a szimbóluma. Olyan, általában negatív tulajdonságokat testesít meg, mely az alakját kísérő attribútumokból, még inkább az általa kísért személyekből válik világossá: egy fiatal hölgy mellett a világi hívságok mulandóságára, a földi kincsek hiábavalóságára mutat rá, egy kurtizán mellett a balgaság, a bűnök megmutatója, de a mértéktelen életélvezet szimbóluma lehet a kutya által megugatott bolond.

E képek nem az általuk hordozott morális többlet miatt voltak olyan népszerűek, a mulatságos jelenetek, a szép és felcicomázott, vagy lemeztelenített hölgyek látványát értékelték elsősorban. Az előadás célja rámutatni a bolond alakjának jelentésváltozataira, a magyar középkori, elsősorban az 1450–1550 közötti időszakból való alkotásokon keresztül való bemutatása és ismertetése, a hazai emlékanyagban való jelenlétének árnyalása és elhelyezése a korszak művészetében.

Molnár Annamária

vagyok, a Szegedi Tudományegyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolájában az Olasz irodalom program másodéves PhD-hallgatója. Kutatásomban Boccaccio *De mulieribus claris* című művével, elsősorban antik irodalmi forrásainak azonosításával foglalkozom. Készülő disszertációmban célt továbbá átfogó képet nyújtani a műről, és bemutatni jelentőségét a boccaccio corpusban, hangsúlyt fektetve a szerző nőkről alkotott képének változására is.

Narrációs technikák Boccaccio *De mulieribus claris*ában

Boccaccio, akit elsősorban a *Dekameron* kapcsán tartanak számon, egy, a korábbi irodalomban példanélküli, latin nyelvű életrajz-gyűjtemény, a *De mulieribus claris* szerzője is. A százhat, döntően pogány hölgyéletrajzot hozzávetőlegesen kronológiai sorrendben egységbe foglaló munkának nem csupán témaválasztása egyedülálló, hanem megfigyelhető benne Boccaccio narrátori szerepének sokszínű kibontakoztatása is. Azon túl, hogy mindentudó narrátorként tárja olvasói elé a kiválasztott hölgyek híres, vagy éppen hírhedt tetteit, *inventiói* révén az antik vagy középkori irodalmi forrásokban nem szereplő információkkal színesíti bemutatásaikat, számos esetben pedig, az elbeszélésből kiszólva, kérdéseket intéz olvasóihoz. Máskor, a női lélek jó ismerőjének mutatva magát, hosszasan fejtegeti, hogyan viselkednének más hölgyek, ha hasonló helyzetbe kerülnének, mint az éppen tárgyalt nő. Változatos narratív technikáit jól példázza többek között Tertia Aemilia, Curia vagy Kleopátra életrajza, amelyekben irodalmi forrásai szóhasználatából kiindulva, saját elemekkel bővítve dolgozza ki a jellemrajzokat.

Alkalmazott eszközei hozzájárulnak ahhoz, hogy Boccaccio egy egyedi világot teremtsen, amelyben az egyes hölgyek kilépnek a középkor szimbólumai mögül, többé már nem egy erényt vagy bűnt jelképeznek, hanem érző, cselekvő, hús-vér emberekké válnak.

Pálfy Eszter

vagyok, magyar és esztétika szakon végeztem a PTE Bölcsészettudományi Karán, jelenleg ugyanitt az Irodalomtudományi Doktori Iskola doktorjelöltje vagyok. Disszertáciomban Gyöngyösi István költészetének textológiai és recepció-történeti kérdéseivel foglalkozom.

Gyöngyösi István *Murányi Vénusa* Kisfaludy Károly és Jókai Mór drámáiban

Gyöngyösi István *Márssal társolkodó Murányi Vénus* című munkájának eszmetörténeti hátterét keresve két tanulmány is elhelyezte már a művet a barokk udvari etika kontextusában: *A magyar irodalom története* első kötetének Fazekas Sándor és Labádi Gergely által jegyzett Gyöngyösi-tanulmánya, valamint Laczházi Gyula *Hősi szenvedélyek. A heroiz-*

mus és a szenvedélyek megjelenítése a XVII. századi magyar epikus költészetben című kötetének egy fejezete.

Előadásom e kutatási irány mentén halad tovább: feltérképezi az udvari viselkedés szabályait és a színlelő barokk ember stratégiáit a Gyöngyösi-műben, majd egy másik korszakba irányítja Széchy Mária és Wesselényi Ferenc történetét. A *Murányi Vénust* feldolgozó 19. századi elbeszélő költeményeket (Arany János, Petőfi Sándor, Tompa Mihály műveit) Ruttkay Veronika és Ratzky Rita tanulmányaikban elemezték már. Előadásomban – a barokk udvariság *theatrum mundi*-elképzeléséhez igazodva – a *Murányi Vénus* két drámává alakított 19. századi átírását vizsgálom: Kisfaludy Károly 1820-ban keletkezett *Szécsi Mária vagy Murányvár ostromlása* című, valamint Jókai Mór 1860-as *A murányi hölgy* című drámáját.

A 17. század és a 19. század másképp gondolkodik emberről, szerelemről, viselkedésről, s ez az irodalomban is tetten érhető. Lényegi meghatározója-e a Gyöngyösi-műnek az udvariság kontextusa? Miképp alakulnak át az udvariság elemei a 19. századi feldolgozásoknál? Előadásomban e kérdésekre keresek válaszokat.

Rideg Béla

1993-ban születtem Győrben. A gimnázium után az ELTE bölcsészkarán folytattam a tanulmányaimat, ahol 2016-ban szereztem magyar-esztétika BA szakos oklevelet. Ez év őszétől az ELTE BTK magyar-filozófia tanári MA szakos hallgatója vagyok. Kutatási területem a régi magyar nőköltészet, kiváltképp Petrőczy Kata Szidónia, aki alapszakos diplomám témája is volt egyben, melyet S. Sárdi Margit témavezetésével írtam. A barokk irodalom mellett a 20. századi orosz irodalom a másik fő érdeklődési köröm.

Önreflexió és létszemlélet Petrőczy Kata Szidónia költészetében

Előadásom témájaként a kora újkori magyar irodalom legjelentősebb költőnőjének művészetét választottam. Petrőczy Kata Szidónia költészetének egészét áthatja az önismeret, az önreflexió, a lelki elmélyülésre és önelemzésre való hajlam. Mivel évek óta a költőnő munkásságát kutatom, s magyar alapszakos szakdolgozatomat is belőle írtam (*Petrőczy Kata Szidónia barokk világképe*, témavezető: S. Sárdi Margit), ezért úgy gondolom, hogy jó alkalmat ad e konferencia arra, hogy bemutassam egy kora újkori, ám annál modernebb lélek versbe öntött siráimait, melyek főszereplője maga a költőnő. Előadásomban fontos szerepet adok a költőnő létszemléletének meghatározóira és inspirálóira (szerencse, vanitas, pietizmus).

Az előadás célja, hogy a közönség számára kirajzolódjon Petrőczy Kata Szidónia modernsége, bátorsága, valamint az, hogy milyen erőteljes önértelmezési szándék bontakozik ki költészetében.

Schelhammer Zsófi

Egyetemi tanulmányaimat a Pécsi Tudományegyetemen végeztem Magyar nyelv és irodalom szakon, a régi magyar irodalomra koncentrálva.

Jelenleg a Szegedi Tudományegyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolájának harmadéves hallgatója vagyok.

Nők az albumok lapjain

A 16–18. századi emlékkönyvek kutatása (német területeken való elterjedtsége ellenére) a magyar szakirodalmon belül még viszonylag kevésbé vizsgált terület. Ez halmozottan igaz a női bejegyzők, albumtulajdonosok esetében, ezért a dolgozat olyan (elsősorban 18. századi) hungarika jellegű emlékkönyvi bejegyzések elemzésére vállalkozik, melyek női bejegyzőktől származnak. Míg a témával foglalkozó néhány hazai dolgozat csak kis forrásbázison vizsgálta a kérdést, dolgozatom közel félezer autográfval kalkulál, ami nemzetközi viszonylatban is nagynak tekinthető. Előadásom célja ezen bejegyzések általános tulajdonságainak elemzése, összességében tehát a nők albumhasználati szokásainak, kapcsolati hálójuknak feltérképezése, illetve a bejegyzésekben általuk citált irodalom esetleges gender-sajátosságainak megállapítása.

Sebestyén Ádám

Az ELTE BTK Irodalom- és kultúratudomány Doktoriskola Magyar barokk néven futó programjának vagyok a hallgatója. Kutatási területem az apokaliptika és a törökkép összefüggései a 16–17. századi magyar nyelvű prédikációirodalomban.

„Másféle jelek földiek és ember szívében valók”

Ember, társadalom és apokalipszis Bornemisza Péter *Foliopostillájában*

Bornemisza Péter *Foliopostillájában* az apokaliptikus hangvételű prédikációk egyik legszembetűnőbb motívuma a végidőket megelőző jelek észrevételéről és helyes értelmezéséről szóló tanítás. Összevetve a beszédek vonatkozó szakaszait Károlyi Gáspár 1563-as *Két könyv* című írásával, három jól elkülöníthető csoportba sorolva érdemes vizsgálni a különféle jelenségeket. Az első a természeti világ veszedelemre figyelmeztető jeleit veszi számba (többnyire az időjárás viszontagságait, illetve az égi jelenségeket), a második a társadalmi élet, az ember emberhez és az ember Istenhez való viszonyának tapasztalataival érvel, a harmadik pedig a releváns bibliai igehelyekre és az eszkatologikus történelemszemléletben nagy auktoritással bíró próféciaakra (*Vaticinium Eliae*) hivatkozik.

Előadásomban e három csoport közül a másodikkal foglalkozom részletesen, arra keresve a választ, hogy az apokaliptikus szemlélet miképp tekint egy romlottnak ítélt társadalomra: „Másféle jelek földiek és ember szívében valók, kik szűkölködvén, tanács nélkül rettegnek, erkölcsükben sokképpen változnak, és testben-lélekben romolnak.” Bornemisza társadalom- és emberképének legfontosabb jellemzőit a wittenbergi eszkatológia, illetve Luther társadalomszemléletének eszmetörténeti keretére alapozva mutatom be.

Törtei Renáta

vagyok, jelenleg végzős történelem PhD hallgató a PPKE Történettudományi Doktori Iskolájának Életmód- és Társadalomtudományi Műhelyében. A Habsburg-ellenes felkelések, ezen belül is Thököly Imre felkelésének spanyolországi vetülete, befolyása és hatásai a szűk kutatási témám.

A spanyol Thököly-drámák problematikája,
avagy egy ismeretlen forrásanyag bemutatása

(La traición nessecitada y fortunas de Techeli)

A Habsburg-ellenességéről is jól ismert Thököly Imre gróf személye egészen jelentős érdeklődésre tarthatott számot a XVII-XVIII. századi spanyol kultúrában, hiszen lépten-nyomon kerülnek napvilágra a róla szóló korabeli és később keletkezett források. Kutatásom jelenlegi állapotában először csak a gróf személyének, illetve tevékenységének spanyol megítélését kívántam feltérképezni a már meglévő forrásanyagok beható tanulmányozása során. Az újabbnál újabb Thökölyvel kapcsolatos információk a legkülönbözőbb megjelenési formákban köszönnek vissza: levelezésekben, drámákban-színdarabokban, röpiratokban, korabeli történeti munkákban, vagy akár festményeken.

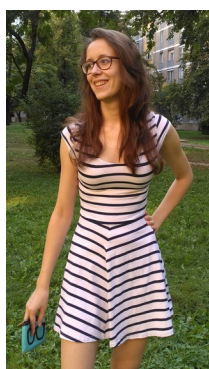
Az előadás célja a kutatás alapját kitevő spanyol hungarika anyag bemutatása, ezen belül a Thökölyvel kapcsolatba hozható drámák és más irodalmi művek fellelése. A szóban forgó művek pontosabb elemzése, értelmezése mindenképpen novumot hozhat, mind a történeti, mind az irodalomtörténeti kutatásban, hiszen eddig nem ismert forráscsoportról beszélünk. Az előadásban kísérletet teszek megrajzolni a kor és a művek keletkezésének körülményeit, illetve kiragadva egyet a drámák közül, a téma nehézségeit próbálom bemutatni.

Meg kell említenünk azt a tényt, hogy a magyar kutatás eddig számtalan forrást nélkülözve próbálta megrajzolni Thököly Imre nemzetközi megítélését, holott egyértelműen kitűnik, milyen nagy lehetett a gróf személye, ill. cselekedetei iránti érdeklődés, hiszen számtalan dráma, komédia, de ének és vers is született ebben a témában.

Virág Csilla

Idén kezdem az ELTE-BTK reneszánsz tanulmányok mesterképzését, eddig ugyanitt jártam magyar szakra. Eddigi munkám során középkori és késő-középkori angol nyelvű arturiánus szövegekkel foglalkoztam, különös tekintettel a Gawain-regényekre.

Az átváltozás és a Gawain-csoport

A Gawain-csoport az arturiánus verses regények egy tipikusan francia forrással nem rendelkező, angol nyelven keletkezett csoportja, mely számos téren képvisel újfajta felfogásokat és eszméket. A csoport tizenegy művéből többen is feltűnik az átváltozás, pontosabban az emberré visszaváltozás motívuma. Tipikusan valamilyen az emberihez hasonló, de azt eltorzító formából (óriás, törpe, *loathly lady*) változnak vissza a szereplők különböző módokon, minden esetben Gawain segítségével.

Előadásomban a visszaváltozás lehetséges okait, körülményeit szeretném bemutatni, részletesebben kitérve a *Percy Folió*ban szereplő szövegekre. A Gawain-csoport öt műve szerepel ebben a tizenhetedik századi kéziratban (melyben a művek a tizenkettedik századi keletkezéstől a kortársig datálhatók), ezek közül négyben ténylegesen megtörténik a visszaváltozás, egy pedig egy korábban visszaváltozott szereplő révén tart szoros kapcsolatot a többivel. Röviden kitérnék arra is, hogy a *Folió*ban ez az átváltozás-visszaváltozás milyen mértékben lehet tematikus szervező elem, válogatási szempont.

Vrabély Márk

Az ELTE BTK Reneszánsz tanulmányok mesterképzésének elsőéves hallgatója vagyok. Elsősorban a késő-középkori magyar nyelvű, vallásos tartalmú kéziratok egy csoportjával foglalkozom, valamint ehhez szorosan kapcsolódva főmunkatársként segítem a Régi Magyar Exemplumadatbázis ([RMEx](#)) munkáját.

A Régi Magyar Exemplumadatbázis szereplőinek jellemzése és kategorizálása

A *Régi Magyar Exemplumadatbázis (RMEx)* a késő-középkori magyar nyelvű, vallásos tartalmú kéziratokból gyűjti ki és katalogizálja az exemplum funkcióban álló történeteket. Az adatbázis jelenleg fejlesztés alatt áll, a befejező munkálatok folyamatosan zajlanak. A befejező munkálatok részeként a szereplők leírási rendszerét is fejleszteni szeretnénk; előadásomban az e téren elért eredményeket ismertetem. Ezt a munkát azért is fontos elvégezni, mivel ezzel az előadáson kívül remélhetőleg egy, a szereplőkre jól használható leírási módszer is elkészülne, amely a kulcsszavak rendszerének kialakításában nagy segítséget nyújthat.

Az előadás elsősorban az evilági emberekkel foglalkozik, tehát legfeljebb az említés szintjén kerülnek elő a szentek, az allegorikus alakok, illetve az állatok. A vizsgálat során számszerű adatokkal leírva dolgozom fel az emberek nemét, korát, foglalkozását és társadalmi hovatartozását (amennyiben a történet ezeket megadja); az egyszerűbb kezelhetőség érdekében az információkat szükséges táblázatokban rögzíteni. A teljes korpusz feldolgozása lehetővé tenné, hogy a korai magyar nyelvű fikciós anyag szereplőit, a bennük ábrázolt alakok típusait egyben lássuk és leírjuk. Szerencsés lenne, ha az *RMEx* anyagát össze lehetne vetni olyan egyéb, későbbi korról vagy külföldi szövegekkel foglalkozó szakirodalommal, amely a korai narratív anyagot hasonló szempont alapján vizsgálja.

[szervezők]

Déri Eszter [PPKE], Dóbék Ágnes [PPKE], Görög Dániel [ELTE],
Markó Anita [ELTE], Maróthy Szilvia [ELTE]

[támogatóink]

ELTE BTK Centre des Hautes Études de la Renaissance

ELTE BTK Régi Magyar Irodalom Tanszék

ELTE BTK Hallgatói Önkormányzat

PPKE BTK Irodalomtudományi Doktori Iskola

MTA-PPKE BAROKK IRODALOM ÉS LELKISÉG KUTATÓCSOPORT

Pázmány Péter Katolikus Egyetem,
Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kar
1088 Budapest, Mikszáth Kálmán tér 1.
III. emelet, 314.

E-mail: irodalom.lelkiseg@gmail.com

Rézmetset részlete Tarnóczy István *Mennybe szálló kaland* című művének címlapjáról (Nagyszombat, 1675)